

Sukupuolentutkimuksen voima

Leena-Maija Rossi

Olen aloittanut monissa opetustilanteissa keskustelun sukupuolesta toteamalla, Luce Irigarayn tapaan, että sukupuoli on aikamme kysymys. Se tuntuu olevan kaikkien aikojen kysymys. Palasin tämän tekstin kirjoittamista pohtiessani Lapin yliopiston emerita-professorin, edeltäjäni Päivi Naskalin keskustelupuheenvuoroon ”Feministisen tutkimuksen nykyisyys ja tulevaisuuden haasteet muuttuvassa yliopistokulttuurissa” *Naistutkimus-Kvinnoforskning*-lehdessä 1/2007, siis 15 vuotta sitten. Hän kirjoitti tuolloin:

Myös Suomessa kulkee tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden lisääntymisen rinnalla vastakkainen virtaus. – – Naistutkimusta vastaan suunnatut viimeaikaiset hyökkäykset tuovat mieleen vuosikymmenten takaiset keskustelut. Feministisen tiedon ja naistutkimuksen haasteena on siis edelleen oman asemansa legitimoiminen yliopistoissa ja yhteiskunnassa.

Tutulta kuulostaa. Suomalaisessa yhteiskunnassa kulkee edelleen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vastainen linja, jossa näkyy yhä selvemmin myös rassistinen juonne. Naistutkimuksen sijaan olemme puhuneet jo pitkään sukupuolentutkimuksesta, mutta voi hyvin sanoa, että sukupuolentutkimuksen asemaa meillä ja muualla luonnehtivat täsmälleen Naskalin sanat naistutkimuksen tilanteesta 15 vuotta sitten. Sukupuolentutkimuksen – viime aikoina erityisesti intersektionaalisen tutkimuksen ja opetuksen – legitimizeettiä pyritään tavan takaa kiistämään niin sosiaalisessa kuin muussakin mediassa.

Tämä kiistäminen ja haastaminen voidaan kuitenkin nähdä myös osoituksena sukupuolentutkimuksen voimasta. Feministisiä ilon aiheita löytyykin juuri tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden

den saralta. Vaikka sukupuolentutkimus siis on jatkuvan legitimizeettikamppailun aihe, on myös todettava, että sukupuolesta ja seksuaalisuudesta ja niiden yhteyksistä muihin eroihin puhutaan vuonna 2022 hyvin toisella tavalla kuin kolmekymmentä vuotta sitten, kun kotimainen naistutkimus otti ensimmäisiä virallisia institutionaalisia askeliaan yliopistolaitoksen sisällä. Tutkimus on tuottanut uusia käsitteitä, ja monet niistä ovat tulleet osaksi arjen diskursseja: esimerkiksi heteronormatiivisuus ei ole enää pitkään aikaan kuulunut vain tutkijoiden ja aktivistien sanavarastoon. Lainsäädäntö on muuttunut mahdollistamaan esimerkiksi tasa-arvoisen avioliiton ja perheensisäisen adoption, ja vihdoin myös transsukupuolisten asemasta käydään paitsi lainsäädännöllistä, myös laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Maailma muuttuu, kun sitä muutetaan. Tutkimus on ollut pitkäjänteisen järjestötoiminnan ja aktivismin ohella vaikuttamassa näihin muutoksiin.

Voimaa ja sitkeyttä osoittaa sekin, että sukupuolentutkimus vaikuttaa asettuneen taloksi niihin kahdeksaan yliopistoon, joihin kolmisenkymmentä vuotta sitten perustettiin naistutkimuksen yksiköitä ja professuureja. Monessa paikassa sukupuolentutkimusta opetetaan kylläkin hyvin pienellä ydinhenkilökunnalla: joissain yliopistoissa oppiaineessa on vain professori (Itä-Suomi, Lappi), joissain toisaalta yksi tai kaksi yliopistonlehtoria hallinnoi koko sivuainetta (Oulu, Jyväskylä). Muutama professuuri ja lehtoraatti on siis lakkautettu, joissain lehtoraatti onkin vaihtunut yliopisto-opettajaksi. Yhteistä valtakunnallista tutkijakoulua ei enää ole, ja uusliberaali yliopisto kannustaa kilpailuun yhteistyön sijaan. Mutta toisaalta, kun erilaisin hankerahoin pyörivä tutkimus lasketaan mukaan resursseihin, löy-

tyy alalta jopa muutamien kymmenien tutkijoiden yksiköitä (Helsinki, Tampere). Tätä kirjoittaessani on haussa peräti kaksi alan työpaikkaa Turussa: yliopistonlehtoraatti Turun yliopistossa ja yliopisto-opettajan tehtävä Åbo Akademiassa.

Meillä on vahvuutenamme myös verkostomme, sekä yliopistojen sisällä että niiden välillä. Valtakunnallinen sukupuolentutkimuksen opetuksen verkosto Hilma kerää jatkuvasti kursseilleen joukoittain opiskelijoita ympäri Suomen, jopa rajojen ulkopuolelta. Viime vuonna Hilmaan liittyivät myös Aalto-yliopisto ja Taideyliopisto. Sukupuolentutkimuksen seura SUNS puolestaan toimii *Sukupuolentutkimus–Genusforskning*-lehden julkaisijana ja Sukupuolentutkimuksen päivien taustaorganisaationa, eli tukee sukupuolentutkimuksellisen tiedon leviämistä. Tieteellinen seura ottaa laajemminkin tutkimuksellista kantaa sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviin kysymyksiin. Tästä vuodesta eteenpäin seura antaa myös tunnustusta vuosittaiselle sukupuolentutkimukselliselle teolle – ehdotuksia voi tehdä seuran sihteeri Venla Korhoselle (venla.m.a.korhonen@jyu.fi). Tämän vuoden alussa toteutetun pienkeräyksen tulos toimi puolestaan

yhtenä jäsenistön tunnustuksena seuran toiminnalle. Lämpimät kiitokset kaikille keräykseen osallistuneille!

Yksi aivan olennainen SUNSin tehtävä on siis pitää yllä kotimaisten sukupuolentutkijoiden yhteyksiä. Sukupuolentutkimuksen parhaita piirteitä onkin feministinen yhdessä tekeminen ja vertaistuki, jota voi kohdata niin opetuksessa, tutkimuksessa kuin vaikka raadollisessa akateemisessa ”hakuumpassa”. Niinpä kun aloitamme Sukupuolentutkimuksen seuran luotsaamisen nyt vuorostamme Lapin yliopistosta käsin, varapuheenjohtaja Sofia Kari ja minä kutsumme kaikkia Suomessa sukupuolentutkimusta tekeviä mukaan vahvistamaan verkostoaamme. Siinä on meidän voimamme, kun sukupuoli edelleen on aikamme kysymys eikä maailma ole tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden suhteen valmis.

22.02.2022

Leena-Maija Rossi

Leena-Maija Rossi on sukupuolentutkimuksen professori Lapin yliopistossa.